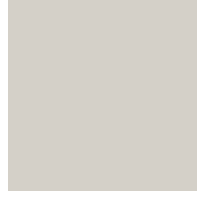

TASTE OF

LIMMUD

הישן יתחדש והחדש יתקדש

...hajasjan jitchadesj wehechadasj j itkadeesj...

...wat oud is wordt vernieuwd en wat nieuw is wordt geheiligd...

Rav Kook, de eerste opperrabbijn van Israel

Igrot Haraya, Iggeret 164

Sjabbat 21 augustus / 11 elloel 5770

Sidra Ki tetsee, Devariem [Deuteronomium] 21:10-25:19

Tanach blz. 393-401

Haftara: Jesjaja 54:1-10

Tanach blz. 892-893

Vertaling: Mieke van Praag

www.limmud.org/publications/tasteoflimmud/5769/KiTetze/

KI TETSEE

Mosjee verstrekt een groot aantal van verscheidene soorten opdrachten, waaronder wetten die te maken hebben met vrouwelijke krijgsgevangenen, de opstandige zoon, het teruggeven van verloren voorwerpen, het bouwen van een omheining om een plat dak, de tsitsiet, voorschriften met betrekking tot overspel en verkrachting, scheiding, de kinderloze weduwe en de herinnering aan Amalek bewaren.

Ki tetsee – Daniel Vulkan

Daniel Vulkan werkt voor de Raad van Afgevaardigden van Britse Joden (Board of Deputies of British Jews). Hij is al jarenlang een Limmoed vrijwilliger en geeft regelmatig les in Israelisch dansen tijdens Limmoed activiteiten.

Volgens de 12^e-eeuwse filosoof en commentator Maimonides, bevat sidra Ki Tetsee niet minder dan 72 van de 613 geboden, die volgens de traditie in de Tora te vinden zijn. Bij het doorlezen daarvan valt de verscheidenheid ervan op. Deze varieert van wetten die te maken hebben met sexueel gedrag, strafrecht, gezondheid en veiligheid, persoonlijke hygiëne, tewerkstelling en nog veel meer.

Een van de meest bekende voorschriften is de volgende:

“Als u onderweg toevallig een vogelnest vindt in een boom of op de grond, een nest waarin een vogel op haar jongen of eieren zit, dan

moet u het moederdier zelf ontzien als u het nest mocht uithalen. De jongen mag u meenemen, maar de moeder moet u in elk geval laten gaan. U zult er wél bij varen, een lang leven zal u beschoren zijn.” (Devariem 22:6-7)

Dit lijkt een simpel voorbeeld van met zorg omgaan met de gevoelens van andere wezens die gevoel hebben en dat is inderdaad de verklaring die Maimonides geeft voor dit voorschrift (Moree Newoechiam [Gids der Dolenden], Deel III, hfdst. 19).

Echter, dit voorschrift schijnt verschrikkelijke gevolgen te hebben gehad voor een rabbijn uit de 2^e eeuw. Het verhaal is terug te vinden in Kohelet Rabba (een verzameling van midrasjiem over het boek Prediker). Het vertelt van Elisja ben Aboeja, die op een Sjabbat een man ziet die in een boom klimt en die daar een vogel en zijn jongen wegneemt. Voor zover wij weten heeft hij daarna rustig verder geleefd.

Nadat de Sjabbat was afgelopen zag Elisja nog een man in de boom klimmen. Deze man stuurt het vrouwtje weg voordat hij de kuikens meeneemt. Echter, wanneer hij uit de boom klimt, wordt hij gebeten door een slang en sterft. Elisja ben Aboeja wordt van afschuw vervuld. De man die zich niet aan de voorschriften hield (en die ook nog de Sjabbatwetten overschreed) werd niet gestraft, maar de man die de letter van de wet had gevolgd, werd zonder aanwijsbare redenen neergeslagen.

Zijn collega's proberen hem het onrecht uit te leggen door Rabbi Akiwa te citeren, die had uitgelegd dat de beloningen voor het volgen van dit voorschrift pas in de komende wereld worden uitgedeeld en dus niet in dit leven. Elisja is niet overtuigd. Milton Steinberg schreef een roman gebaseerd op dit verhaal, [As a Driven Leaf](#), waarin hij stelt dat het deze ervaring was die deze grote Torageleerde over de grens naar afvalligheid en ketterij dreef zodat hij voor zichzelf de eufemistische koosnaam *Acheer* (“de Ander”) verwierf.

Straf en beloning, en de talloze voorbeelden die wij hebben van goede daden die niet beloond worden en overtredingen die niet gestraft worden, zijn zaken die door de eeuwen heen joodse en niet-joodse filosofen en theologen hebben verbijsterd. Sommige mensen, zoals Rabbi Akiwa suggereren dat echte gerechtigheid pas in de komende wereld zal worden gedaan. Anderen hebben gesuggereerd dat wij niet in de positie zijn om te oordelen over welke voorschriften meer of minder zwaar wegen in de goddelijke weegschaal; wat ons een relatief onbelangrijke overtreding lijkt te zijn, zou alle goede daden van die persoon teniet kunnen doen.

Maar geen van deze verklaringen komt op mij als aanvaardbaar of overtuigend over, al kan ik zelf geen betere oplossing aandragen. We zouden echter kunnen denken aan het zogenoemde “butterfly effect”, het “[vlindereffect](#)”, een term ontleent aan de chaostheorie. Het veel gebruikte beeld om dit effect te illustreren is dat van de vraag of een vlinder die in Brazilië zijn vleugels beweegt een logische kettingreactie op gang kan brengen, die zowel aanzienlijke als onvoorspelbare gevolgen heeft?

Alles wat wij doen (of niet doen) heeft een impact op onszelf, op anderen en op de wereld om ons heen. Het heelal zit zo ingewikkeld in elkaar dat wij niet zeker kunnen weten wat het effect van ons handelen zal zijn en of daden die als “goed” bedoeld zijn misschien een ongelukkige uitwerking zullen hebben.

Wellicht is in deze situatie en in het bijzonder in deze tijd van het jaar, als de Hoge Feestdagen in aantocht zijn, het beste wat wij kunnen doen na te denken over deze onzekerheden en proberen verantwoorde keuzes te maken, terwijl wij ons ervan bewust zijn en aanvaarden dat de zaken anders kunnen verlopen dan wij gedacht hadden.

Het refrein *Ki tetsee lamilchama* (“Als u ten strijde trekt”) komt voor zowel in de sidra van de afgelopen week als in de openingswoorden van sidra deze week. Maar is het woord *Ki* vertaald met “Als” in de zin van **wanneer** of in de zin van **indien**? Per slot van rekening verwachten de meesten van ons niet soldaten te worden. Of is er een andere strijd die we zouden moeten voeren?

Een andere invalshoek – Peta Pellach

Peta Jones Pellach was een van de oprichters van Limmud–Oz in Australië. Zij is Educatief directeur van het Shalom instituut in Sydney en heeft haar carrière gemaakt in het Joods onderwijs.

De sidra begint met de instructies op welke wijze een Israëlitische soldaat verplicht is een vrouwelijke krijgsgevangene te behandelen. Hij moet haar waardigheid respecteren en haar tijd en gelegenheid geven het verlies van haar familie en stamgenoten te betreuren. Zijn gevoelens voor haar kunnen gebaseerd zijn op fysieke aantrekkingskracht en basale lustgevoelens. De vereiste procedure was er op gericht om zijn lusten te beteugelen en hem in staat te stellen een rationeel besluit te nemen of hij wel of niet met haar wilde trouwen. Wij hoeven alleen maar te denken aan de recente vijandigheden in de Balkanlanden en andere afschuwwekkende verhalen uit diverse delen van Afrika of het Midden-Oosten om te weten hoe vrouwen in tijden van oorlog misbruikt worden en dat verkrachting tot op de dag van vandaag als wapen wordt gebruikt. De Joodse wet beschouwt de waardigheid van de vrouw, ook een gevangen genomen, buitenlandse vrouw als een fundamenteel principe. Een soldaat kan niet het excuus van ”oorlog” gebruiken om zijn morele principes van mededogen te verlagen.

De hele sidra door, zelfs wanneer het gaat om moeilijke omstandigheden met opstandige kinderen of echtgenotes die niet geliefd zijn, of wantrouwen binnen het huwelijk, is het handhaven van de waardigheid van het individu een prioriteit bij het bepalen van de wijze van omgaan met de situatie. Wij hebben zelfs een aantal wetten met betrekking tot de compassievolle behandeling van dieren. Sommige geleerden vragen zich af of wij compassie moeten hebben voor dieren omdat ook zij de schepping van God zijn en een ziel hebben; of omdat de wijze waarop wij dieren behandelen, invloed heeft op de wijze waarop wij onze medemensen behandelen. In elk geval zijn wij hoe dan ook verplicht om gevoelig te zijn voor de gevoelens en instincten zelfs van weinig aantrekkelijke dieren.

Oorlog gaat niet alleen om als soldaat dienen. Er zullen tijden zijn wanneer we gedwongen worden een fysieke strijd te voeren om het Land dat God ons belooft heeft te beërven. En tegelijkertijd, om een lang leven op dat Land waardig te zijn, moeten wij steeds weer oorlog voeren tegen onzedelijkheid, tegen onverschilligheid en verharding. Het gaat er niet om “als” we ten strijde trekken, het gaat om “wanneer” wij ten strijde trekken en oorlog voeren tegen onze eigen lagere instincten.